

uložena povinnost zdržet se podávání návrhu na výkon rozhodnutí (exekučního návrhu) pro výživné převyšující určitou částku měsíčně. Tímto způsobem by bylo možné dosáhnout efektivní ochrany povinné osoby a současně by byly minimalizovány zásahy do existujícího pravomocného rozhodnutí ve věci samé. Se závěrem rozhodnutí o prioritě využití odkladu výkonu rozhodnutí (exekuce) lze souhlasit jen potud, jestliže má účastník k dispozici možnost žádat s ohledem na svoji procesní situaci odklad vykonatelnosti. V ostatních případech nelze odklad výkonu rozhodnutí (exekuce) považovat za ekvivalentní nástroj k nařízení předběžného opatření.

Rozebírané usnesení Ústavního soudu jistě dává podnět k další hlubší diskusi ohledně vlivu existence rozhodnutí ve věci samé na ne-

možnost nařídit předběžné opatření a vztah předběžných opatření a odkladu výkonu rozhodnutí, resp. odkladu exekuce.

Ve věcech výživného je slabší stranou osoba, které má být výživné poskytováno a především tato osoba má být chráněna, zejména proti osobě, která je k poskytování výživného povinna. Tato ochrana osoby, již má být placeno podle rozhodnutí soudu výživné, však nemůže být absolutní a pro mimořádné situace je třeba připustit i potřebu ochrany povinné strany. Pokud v rovině hmotněprávní nastanou podstatné a mimořádné změny, je třeba v rovině civilně-procesní připustit použití rovněž mimořádných institutů, sloužících k autoritativní zatímní úpravě poměrů mezi účastníky, než bude věc rozhodnuta meritorně.

Soudcova „docházka do zaměstnání“ a jeho důstojnost

TOMÁŠ FRIEDEL¹

PRÁVNICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY, PRAHA

Monitoring of Judicial Attendance and Judicial Propriety

Summary: *The article is a response to the article „Notes on Judicial Propriety“ published in Jurisprudence (2/2014). The author discusses consequences of chosen conclusions of the article. The fact, that weakening of formal criterions in assessment of judicial conduct brings necessity to formulate material criterions is emphasized. Furthermore, the author claims that such weakening strengthens a role of judicial disciplinary court and a significance of judicial auto-assessment. A requirement of more precise formulation of the term (judicial) propriety is stated.*

Key words: *professional ethics of judges, disciplinary proceedings of judges, judicial propriety*

Téma soudní moci a soudců budilo a budí (nejen) v akademickém prostředí pozornost, kterážto je dozajista zasloužená.² Vedle tradičních témat typu soudcovské nestrannosti a nezávislosti a jejich zajištění se v poslední době o slovo důrazněji hlásí témata související s profesní etikou soudců.³ Nutno však dodat, že jako samostatný (pod)obor se u nás profesní etika soudců – či obecněji řečeno profesní etika právníků – zdaleka neetablovala. Tím spíše je ale třeba vítat pokusy o její prosazení a současně tím spíše je třeba přistupovat k diskusi o ní s obezřetností. Za pokus o zvýraznění tématu je jistě možno považovat i článek autorů *Pavla Matese* a *Karla Šemíka* s názvem „Nad důstojností soudcovské-

ho stavu“, který byl v druhé polovině loňského roku publikován v rubrice Diskuse časopisu

¹ Za cenné postřehy a připomínky k textu děkuji doc. JUDr. Janu Kyselovi, Ph.D. Dedikováno PRVOUK 04.

² Z nedávných prací viz např. sborník věnovaný reflexi textů o soudcích KYSELA, J. – ONDŘEJKOVÁ, J. a kol. *Jak se píše o soudech a soudcích: soudní moc v mezioborové perspektivě*. Praha: 2012, s. 264 nebo článek Davida Kosaře o korupčních nebezpečích, která skrývá manipulace s rozvrhem práce KOSAŘ, D. Rozvrh práce. Klíčový nástroj pro boj s korupcí soudců a nezbytný předpoklad nezávislosti řadových soudců. *Právník*, 2014, č. 12, s. 1049–1076.

³ Naposledy v úzkém vymezení profesní etiky jako kárné odpovědnosti na stránkách *Jurisprudence* FRIEDEL, T. Jak čeští soudci (ne)smí jednat? Praxe kárného soudu ve věcech kárných řízení se soudci v letech 2008–2014. *Jurisprudence*, 2015, č. 1, s. 24–36.

Jurisprudence.⁴ Text následující si klade za cíl uvést některé úvahy s článkem související a tím snad upevnit postavení profesní etiky soudců jakožto tématu a současně přispět k formování diskuse o ní.

Srhnutí článku Nad důstojností soudcovského stavu

Pro začátek se jeví být účelným stručně připomenout obsah zmiňovaného článku. Gros tvoří popis a hodnocení kárného rozhodnutí vydaného kárným senátem Nejvyššího správního soudu ve věci kárného stíhání soudců. V něm byla konstatována vina předsedkyně soudu, která neoprávněně rozhodla o snížení platu a paušální náhrady soudce „svého“ soudu o několik stokorun. Tento krok odůvodnila tím, že soudce měl pro daný měsíc neomluvenou absenci na pracovišti v délce 3 hodiny 21 minut, čímž měl porušit základní pracovní povinnosti.⁵ Kárný senát v této věci dospěl nejen k závěru, že snížení platu bylo protiprávní, neboť nenachází oporu v zákoně a směřuje proti povaze podstaty a smyslu povolání soudce, ale také, že takové protiprávní jednání předsedy soudu zakládá kárné provinění.⁶ Autoři článku však největší pozornost věnovali argumentaci kárného soudu týkající se použitelnosti pracovníprávních předpisů na soudce a vůbec obsahu jeho činnosti jakožto celku. Shodně s kárným senátem, a vycházejíce z podobných zdrojů, dospívají k závěru, že rozvržení pracovní doby předsedou soudu⁷ a evidence docházky soudce do zaměstnání je sice možné, avšak případná soudcova nepřítomnost na pracovišti nebo jeho neevidování vlastních příchodů a odchodů samo o sobě nezakládá kárné provinění. Takové jednání by mohlo být za kárné provinění považováno teprve tehdy, kdyby soudcova nepřítomnost na pracovišti měla negativní dopady na jím konanou práci.⁸ Na pozadí takové úvahy pak stojí obava z toho, že „trvání na tom [na striktní evidence soudcovy přítomnosti na pracovišti] by mohlo být samoučelným prostředkem šikany soudců.“⁹ Tradiční 40 hodinový pracovní týden pak není možné na soudce aplikovat ani proto, že „...soudce svoji funkci skutečně vykonává nikoliv 8, nýbrž v řadě případů i 24 hodin denně. Funkce a práce soudce totiž v sobě obnáší nezbytnost sebevzdělávání, získávání informací odborného rázu i informací společensky významných (politické zpravodajství, poznatky z jiných vědních disciplín), diskuse s kolegy i osobami z jiných profesí, soudce je ze zákona o soudech oprávněn vykonávat pedagogickou a vědeckou činnost a požadavek na jeho přítomnost přesně 40 hodin týdně v budově soudu

se proto zcela mívá s jeho profesí i posláním.“¹⁰ Svůj text pak autoři uzavírají konstatováním, že svým rozhodnutím kárný senát nastavil jasný a správný rámec posuzování postavení soudce, neboť jen důstojná justice a důstojní soudci jsou zárukou řádného chodu justice.¹¹

Soudce sobě hlídačem a význam pojmu „důstojnost“

V prvé řadě je třeba vyzdvihnout metodu, kterou si autoři ke svému rozboru zvolili. Vzažení obecnějších úvah o soudcovských kvalitách (zde – dle autorů – o soudcově důstojnosti) na reálii konkrétního případu se jeví být více než funkčním řešením. Konečně, právě svojí praktičností (zaměřením na jednání) se úvahy etiky odlišují od ostatních, teoretičtějších, úvah filosofie.¹²

Jako další poznámka k textu se pak nabízí kritická úvaha o pojetí pracovních povinností soudce a dohledu nad jejich výkonem. Je zřejmé, že v posuzovaném případě dali autoři spolu s kárným senátem přednost větší soudcovské volnosti před možností soudního funkcionáře řídit výkon povolání soudce formálními pravidly. Učinili tak za cenu toho, že zákonné právo (povinnost) předsedy soudu na rozvržení pracovní doby vyložili jako pro ostatní soudce nezávazné pravidlo, které nabývá významu až ve chvíli, kdy soudce není schopen svou činnost řádně vykonávat. Takový postup je jistě představitelný, byť je třeba si současně uvědomit, že přináší svá rizika. Čím větší volnosti se jednotlivým soudcům dostává, tím větší nároky na se-

⁴ MATES, P. – ŠEMÍK, K. Nad důstojností soudcovského stavu. *Jurisprudence*, 2014, č. 2, s. 40–45. (Dále v poznámkách pod čarou též op. cit.)

⁵ Rozhodnutí kárného senátu č. j. 16 Kss 10/2013-84 ze dne 10. 1. 2014, dostupné z www.nssoud.cz. (Dále v poznámkách pod čarou též Rozhodnutí.)

⁶ Rozhodnutí, bod 30–32.

⁷ § 84 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích (dále též ZSS): „Rozvržení pracovní doby, popřípadě pružnou pracovní dobu a její formu v pracovním řádu stanoví předseda soudu pro soudce tak, aby byl u soudu zajištěn řádný výkon soudnictví.“

⁸ Rozhodnutí, bod 28.

⁹ Op. cit. s. 44. Z rozhodnutí samého je patrné, že vztahy na pracovišti nebyly v projednávané věci právě optimální: „Kárný senát rovněž nepovažuje za nutné zabývat se celkovou atmosférou, která aktuálně panuje ve vztahu mezi soudci Okresního soudu v Liberci a mezi jeho předsedkyní, a hodnotit, kdo má na vzniklém napětí větší podíl.“ Rozhodnutí, bod 22.

¹⁰ Rozhodnutí, bod 29. Kárný senát zde při popisu „vytíženosti“ soudce vychází z rozhodnutí Nejvyššího soudu 21 Cdo 612/2006 ze dne 5. 6. 2007. Vyjádření však zřejmě není možno číst doslovně. Existuje patrný kvalitativní rozdíl mezi požadavkem na 24 hodinovou dostupnost a požadavkem na 24 hodin nepřetržitě činnosti (byť bychom obě mohli podřadit pod obecný pojem výkonu funkce soudce). Stejně tak soudcové zákonné oprávnění k výkonu pedagogické činnosti nemůže sloužit jako omluva jeho nedostatečných výkonů soudních, ale pouze jako určení výjimky z obecného zákazu jiných činností. V tomto bodě by tedy přesvědčivost argumentace bylo možno zpochybnit.

¹¹ Op. cit. s. 45.

¹² Viz ANZENBACHER, A. Úvod do etiky. Praha, 1994, s. 14.

be sama musí klást.¹³ V pojetí autorů (a kárného senátu) se tak vlastně povaha povolání soudce blíží povaze svobodných povolání. Soudce je sice do jisté míry svázán pracovní dobou zaměstnanců kanceláře, případně časovými možnostmi „klientů“ (účastníků řízení), ve věci přidělování případů pak rozvrhem práce apod., většinou však organizace pracovního dne spočívá na jeho uvážení, přičemž do takové úvahy patří i doba a místo výkonu činnosti.¹⁴ Rozhodující tak není, *kde a kdy* soudce svou činnost řádně vykonává, ale *že* svou činnost řádně vykonává. Z takového poznatku pak pramení jasné omezení možnosti aplikace zákonných ustanovení o pracovní době a její evidenci na povolání soudce. Z poznatku však současně plyne i zjištění, že pokud soudce bude náplň svého povolání vykonávat neřádně, bude lhostejno, zda tak bude činit na pracovišti či jinde, zrána nebo v noci. Rozhodující opět nebude *místo a doba výkonu*, ale *kvalita výkonu*. Takto podáno se jedná o závěr téměř banální.

Ponechme nyní stranou úvahy, zdali je skutečně možné považovat za šikanu požadavek, aby se soudce zdržoval po 40 hodin týdně na pracovišti, případně, aby když se z pracoviště vzdálí, měl pro toto vzdálení odpovídající důvod, byť by tím důvodem mělo být například to, že pracuje z domova či odjinud.¹⁵ Namísto toho se zaměříme na implikace přístupu k soudci jakožto ke svobodnému povolání. Podstatným omezení síly formálního dozorového prostředku (zde evidence docházky) dochází k omezení významu klasických kritérií posuzování výkonu práce, tj. dobu a místo jejího výkonu. (Je přitom zřejmé, že zatímco tato kritéria lze bez problémů aplikovat na pásovou výrobu, povolání, jejichž výkon je obtížněji kvantifikovatelný, si s nimi nevystačí.)¹⁶ Na řadu tedy přichází kritérium kvality, jehož aplikace je ale z povahy věci nepoměrně složitější, než aplikace kvantifikovatelných kritérií. Namísto zjištění, kdy soudce do budovy přišel a kdy odešel, se musíme ptát, co se vlastně kvalitou soudců myslí, jak se tato pozná a zdali je vůbec možno nastavit obecná kvalitativní kritéria pro výkon soudcovského povolání. Jistě je možno se do určité míry spoléhat na soudce, který sám nejlépe svede odhadnout, zdali je dostatečně pracovní vyčerpán či nikoli. Žádoucí by ovšem bylo hledání objektivnějších pomůcek měření, neboť např. i velmi vyčerpán soudce může pro vlastní neefektivnost odvádět nedostatečné výkony, a to přesto, že bude subjektivně pociťovat, že práci dává vše.¹⁷ V tomto místě je třeba si uvědomit, že za předpokladu, že konečným arbitrem kvality (ať už na základě judikatorně stanovených vodítek či bez nich) bude kárný senát sám. Relativizací

formálních kritérií plynoucích ze zákona tak posílil nejen soudcovskou volnost, ale také své postavení jakožto hodnotitele soudců. Je-li formální soudcova povinnost slabá, ani kárný senát k ní nemusí významněji přihlížet.¹⁸ Na konec tohoto odstavce je třeba zdůraznit, že řečeným se rozhodně nechce říci, že nastavený kurz vkládání větší důvěry v jednotlivé soudce (a větší důvěry v kárný senát) je kurzem nežádoucím. Záměrem je spíše upozornit na to, že na takový posun je třeba navázat celou řadu úvah a upozornění.

Závěrečná poznámka textu se týkající by pak mohla směřovat ke způsobu užívání termínu „důstojnost“. Autoři výrazu připisují poměrně široký smysl, když soudcovskou důstojnost spojují s rozsahem přípustného použití pracovních předpisů na soudce,¹⁹ respektive dovozují, že by evidence přítomnosti soudce na pracovišti a její kontrola byla nedůstojná nejen kontrolovanému soudci, ale také soudci kontrolujícímu,²⁰ přičemž takový závěr dále neodůvodňují. Nabízí se tak otázka, co je na pracovních předpisech nedůstojného, respektive zda je možno veškeré provozy s evi-

¹³ V podobném duchu se nese např. vyjádření Daniely Zemanové v rozhovoru pro Lidové noviny: „Soudci si své postavení musejí zasloužit tím, že budou pořád sami porovnávat, zda svou práci dělají dostatečně dobře. Když totiž tuto práci děláte jen trochu hůř, na půl plynu, pak vás pravděpodobně nikdo nepostihne – musíte si to srovnat jen se svým svědomím.“ LÉKO, K. Daniela Zemanová: Nahodilost výběru soudců je neudržitelná. In: Česká pozice.cz [online]. 23. 9. 2014 [23. 3. 2015]. Dostupné na <http://ceskapozice.lidovky.cz/daniela-zemanova-nahodilost-eru-soudcu-je-neudrzitelna-pon-tema.aspx?c=A140921_223414_pozice-tema_lube>.

¹⁴ Kárný soud již např. řešil návrh týkající se krádeže spisů, které si soudkyně přenášela z budovy soudu domů k dalšímu zpracování, přičemž takovou praxi nijak nezpochybnil, byť uvedl, že „...si soudce [při vynášení soudních spisů ze soudu] musí počínat obezřetně a s náležitou opatrností.“ Viz rozhodnutí kárného senátu č. j. 11 Kss 2/2010-57 ze dne 5. 1. 2011, dostupné z www.nssoud.cz.

¹⁵ Obecněji k posílení flexibility za využití moderních technologií při nakládání s právem viz SUSSKIND, R. E. *Tomorrow's lawyers: an introduction to your future*. Oxford, United Kingdom, 2013, s. 180, pro oblast justice pak zejména s. 92–108, zmiňující i úvahy o možnostech distančního vedení sporu.

¹⁶ Přesto ale i pro oblast kárného řízení, byť za účinnosti předcházející právní úpravy, k aplikaci takových kritérií docházelo. V rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Olomouci sp.zn. Ds 1/96 ze dne 28. 3. 1996 (nepublikováno) kárný senát konstatoval, že základní soudcovou povinností je i povinnost plně využívat pracovní doby. Podobně se pak vyjádřil i v rozhodnutí sp. zn. Ds 3/96 ze dne 25. 11. 1996 (nepublikováno). (Druhé jmenované rozhodnutí nenabýlo právní moci, protože bylo v odvolacím řízení odvolacím kárným senátem zrušeno a řízení bylo zastaveno pro rezignaci kárně stíhaného soudce).

¹⁷ V první řadě se jako kritérium nabízí porovnání výkonu s kolegy v podobném postavení (což je nástroj, který kárný senát ve svých rozhodnutích při posuzování výkonu soudce nezdávka používá).

¹⁸ Připomeňme ovšem, že kárný soud na scénu vstupuje skutečně až jako ultimativní hodnotitel, přičemž před jeho povoláním by chování soudce mělo být posouzeno i dalšími subjekty. V první řadě, jak již je naznačeno výše, sám soudce by měl být sobě přísným hodnotitelem. V úvahu ale připadá i možnost neformálního tlaku stavu (kolegů, a to včetně předsedy soudu), po vzoru např. Anglie, o které mluví Michal Bobek. Viz BOBEK, M. Odpovědnost a disciplína soudce (v přerodu?). In: ČAPUTOVÁ, Z. *Zodpovědnost' sudcu: Sudcovská etika a disciplinárna zodpovednost'*, Pezinok, 2011, s. 22.

¹⁹ Op. cit. s. 42.

²⁰ Op. cit. s. 44.

dencí docházky považovat bez dalšího za nedůstojné. (Vezměme v úvahu, že evidence docházky není běžná jen ve zmiňovaných pásových výrobcích, ale i na různých jiných pozicích, které jsou přitom s postavením soudce spíše srovnatelné.) Na tomto místě se tak zřejmě projevuje obecná nevybroušenost terminologického aparátu profesní etiky. Přitom „důstojnost“ bývá spíše pojímána ve vztahu ke vhodnosti vystupování a projevů soudce, jeho zdvořilosti a korektnosti.²¹ Typickým nedůstojným jednáním soudce by tak bylo například vulgární napadání policejní hlídky v podnapilosti²² či nevhodné komentování rozhodnutí odvolacího soudu soudcem soudu prvního stupně při jednání.²³ Jistě je možno pokusit se „důstojnost“ vymezit i šířeji, v tom případě je ovšem třeba se přimluvit o zdůvodnění takového pojetí.

Závěr

Rozhodnutí kárného senátu, respektive článek *Pavla Matese* a *Karla Šemíka* ukazuje, že profesně

etická témata jsou tématy živými. Snad není náhodou, že jeden z autorů je soudcem, neboť jak z rozboru vyplývá, měli by to být právě jednotliví soudci, na kterých většinou leží odpovědnost za řádný výkon profese. Pro formování debaty by však soudci neměli zůstat osamoceni, neboť přinejmenším i akademická sféra má co nabídnout. Snad tento příspěvek předcházející větu nepopírá.

²¹ Viz Etické zásady chování soudce schválené Shromážděním zástupců sekce Soudcovské unie v Brně dne 26. 11. 2005, dostupné z <http://www.sucr.cz/>.

²² Rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. Ds 5/96 ze dne 16. 10. 1996 (nepublikováno).

²³ Rozhodnutí kárného senátu 11 Kss 5/2011-48 ze dne 21. 9. 2011. Zde ovšem řízení skončilo zproštěním, neboť věty typu „Já se přiznám, že dodnes jsem se nevzpamatoval z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze“ či „provedeme tady cosi, co nemá oporu v zákoně, co je úplně k ničemu, ale uspokojíme tím něco ego.“, byť dle mínění kárného senátu narušily soudcovskou důstojnost, nedosáhly intenzity kárného provinění.